

Asia: VN/24082/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle ulkomaalaislain 72 a §:n muuttamisesta ja ulkomaalaislain muuttamisesta annetun lain 72 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Uudenmaan TE-toimisto ja Pirkanmaan TE-toimisto lausuvat luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle ulkomaalaislain 72 a §:n muuttamisesta ja ulkomaalaislain muuttamisesta annetun lain 72 §:n muuttamisesta seuraavaa:

TE-toimisto toteaa, että hallituksen esitys ulkomaalaislain 72 a §:n muuttamisesta ja ulkomaalaislain muuttamisesta annetun lain 72 §:n muuttamisesta on kokonaisuudessaan perusteltu ja kannatettava. Hallituksen esityksessä on kuitenkin seikkoja, joihin on syytä kiinnittää erityistä huomiota.

Asetukseen pohjautuva tulorajan asettaminen ei muuttaisi olennaisesti TE-toimiston työntekijän oleskelulupapäätökseen tehtävää harkintaa. TE-toimiston tehtäväksi jäisi edelleen varmistaa, että työntekijän oleskeluluvalla saapuneen työntekijän ansiotulot riittäisivät turvattuun toimeentuloon Suomessa oleskelun aikana. Lisäksi TE-toimisto varmistaisi, että työnantaja on huolehtinut työnantajavelvoitteistaan sekä sopinut työntekijän kanssa työehdot työehtosopimuksen ja muiden säännösten mukaisesti.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi on arvioitu lakimuutosten vaikutuksia työvoiman saatavuuteen. Seurantatietojen perusteella uusi asetettava tuloraja ei vaikuttaisi laajasti työllisyyteen. Tämä pohjautuu muun muassa yleiseen ansiotason nousuun ja työehtosopimusten mukaisten vähimmäispalkkojen nousuun.

Ulkomaalaislain (301/2004) 71 §:n (316/2023) 1 momentin 3 kohdan mukaan oleskeluluvan myöntäminen työntekoa varten edellyttää, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu ansiotyöstä

saatavalla tulolla oleskeluluvan voimassaolon ajan. Hallituksen esityksen 71 §:n 3 kohdan säännöskohtaisten perustelujen mukaan, jos työehtosopimusta ei ole tai kyse on osa-aikatyöstä, tulisi palkan olla työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitetulla tavalla työssäoloehto kartuttavan suuruinen (114/2022 vp, s. 86). TE-toimistojen vakiintuneessa hallintokäytännössä osa-aikatyöntekijän vähimmäistoimeentuloraja on kuitenkin katsottu samansuuruiseksi kuin kokoaikaisen työntekijän, jolla ei ole työhön soveltuvaa työehtosopimusta.

Esityksessä ehdotettu työntekijän oleskelulupa lisättävä tuloraja toisi selkeyttä osa-aikaisen työn toimeentulon arvioinnissa, koska erillinen tulorajan taso määriteltäisiin valtioneuvoston asetuksella eikä turvatus toimeentulon rajaa sidottaisi työttömyysturvalain työssäoloehtoon. Tulorajan muuttamisella voi olla myös positiivisia vaikutuksia osa-aikaisten työsuhteiden toimeentulon arviointiin liittyen. Yhdessä hallitusohjelmassa esitetyn työttömyysturvalainsäädännön muutosten kanssa korkeampi tuloraja voi vähentää osa-aikaisten työsuhteiden jatkoluvan toimeentulon arviointiin liittyvää epävarmuutta.

Tulorajan muuttamisella saattaa olla vaikutuksia osa-aikaisten työsuhteiden kasvavaan määrään. TE-toimistojen osapäätöskäsittelyyn ennakoitaan tulevan lisääntyvissä määrin hakemuksia, joissa hakijalla on useita eri työnantajia, ja jolloin useiden työsuhteiden yhteenlasketuilla ansioilla turvataan asetettu toimeentuloraja.

Tulorajan asettaminen bruttopalkkaan perustuen sisältäen luontoisedut voi lisätä luontoisetujen väärinkäyttöä, ja riskiä siitä, että työnantaja voi pyrkiä esittämään vastikkeen todellisuutta korkeampana. Joissain tapauksissa luontoisetujen todellinen arvo on hankalasti selvitettävissä ja luontoisetujen käyttö voi lisätä ulkomaalaisen työntekijän riippuvuutta työnantajasta, mikä altistaa työperäiselle hyväksikäytölle.

Hallituksen esityksen mukaan toimeentulon tulee olla turvattu laskennallisesti kuukausittain työntekijän oleskeluluvan voimassa ollessa (HE 114/2023 vp, s. 86). Vakiintuneen käytännön mukaisesti TE-toimisto tarkastelee jatkolupavaiheessa ulkomaalaisen edellisen luvan aikana toteutunutta toimeentuloa takautuvasti. Lain soveltamisen kannalta on keskeistä, miten tulorajan toteutumista arvioidaan takautuvasti ja tuleeko tulorajan olla täyttynyt jatkoluissa joka kuukausi edellisen oleskeluluvan aikana vai laskennallisesti kuukausittain edellisen luvan ajalta. Käytännössä arvioitavaksi voi tulla esimerkiksi tilanteita, joissa työntekijä on aloittanut työt muutaman kuukauden myöhässä tai työntekijä on ollut joitakin kuukausia pois töistä edellisen luvan aikana.

TE-toimisto kiinnittää huomiota siirtymäsäännöksen harkintaan, jonka perusteella asetettavasta tulorajasta voitaisiin poiketa jatkolupaharkinnassa hakijan takautuvaa toimeentuloa tarkastellessa, kun hakijan ensimmäinen työntekijän oleskelulupa on myönnetty voimassa olevan toimeentuloedellytyksen mukaisesti.

TE-toimisto pyytää lisäksi kiinnittämään erityistä huomiota valtakunnalliseen neuvontaan ja viestintään, jotta hakijat ja työnantajat ovat riittävän hyvissä ajoin tietoisia tulorajan muutoksista ennen lakimuutoksen voimaantuloa.

Sandberg Juha
Pirkanmaan TE-toimisto

Rantala Annina
Pirkanmaan TE-toimisto - Pirkanmaan ja Uudenmaan TE-toimistot